

Nem állt sokáig a Lovassy élén, mégis mély nyomot hagyott. Arcképeit tablók őrzik; míg mi lassan megöregszünk, ő a férfikor örök delelőjéről néz vissza ránk. Ő az egyetlen igazgatója az elmúlt 25 évnek, aki nem szólalhat meg, akire már csak emlékezhetünk. Pályája, emberi tragédiája, korai halála ma is megrendítő. Aligha találunk, a következő néhány oldal nem is keres végső vigaszt. Talán csak egyet. Azt, amire mindhárom beszélgetőtársam szinte azonos szavakat talált.

Jó ember volt

ARNHOFFER MIHÁLY

(IMRE FRIGYESNÉ, éveken át a magyaros munkaközösség vezetője. Arnhofter Mihályhoz meghitt emberi kapcsolat fűzte. Tagja volt annak a képviselőtestületnek, amely Katanics Sándort választotta igazgatónak. A döntés elleni tiltakozásul lemondott bizottsági elnökhelyettesi tisztségéről. Nyugdíjas.)

A.I.: Ha jól tudom, ti Misivel nagyjából egyidősek voltatok. Egyidősek voltatok csak, vagy ez egy lovassys generáció volt.

I.F.-né: Ez egy generáció volt.

A.I.: Mit jelentett ez? Mit jelentett az a többlet, hogy ti nemcsak egyidősek, hanem generáció is voltatok?

I.F.-né: Szinte ugyanazok a tanárok tanítottak bennünket, ami annyit is jelentett, hogy hasonló értékrendet közvetítettek. Életmódunk, társadalmi-családi környezetünk is hasonló volt. Programlehetőségeinkről, tágabb társaságunkról ugyanez elmondható. Egyszóval: a minket formáló hatások egy vagy hasonló gyökerűek voltak.

A.I.: Neki jelentett az valamit, hogy lovassys diákból aztán lovassys tanár lehetett?

I.F.: Szerintem nagyon sokat jelentett, ugyanúgy, ahogy nekem is. Erről sokat beszélgettünk egymással. Ő is ugyanúgy ment el tudomásom szerint a középiskolából, hogy vissza szeretne jönni. Tehát nagyon erős volt az érzelmi kötődés, annak ellenére, hogy Misi ezt soha nem hangoztatta. Az ő csendes, szerény egyéniségéhez nem nagyon illett, hogy kérkedjen a hűségével.

A.I.: Tudsz-e arról valamit, hogy ő hogyan lett tanár? És hogyan lett matematikatanár?

I.F.-né: Már gimnazistaként jó matekos volt. Knoll János keze nyoma nagyon erősen érződött már a Lovassy matematika oktatásán, és úgy tudom, hogy Misinek ő volt a matematikatanára. Aztán amikor János igazgató lett, akkor nem véletlenül hívta maga mellé igazgatóhelyettesnek is. Tehát egyenes életút vezette az igazgatóságig. A matematika iránti elkötelezettsége mellett azonban becsülte, megbecsülte a többi tudományterületet is.

A.I.: Nekem az első emlékem Misiről nagyon korai. Középiskolás voltam még, és a Lovassyban voltak a pingpongedzésein. És egyszer láttam egy hosszú hajú, nagyon fiatalos, nagyon vagány, jó alkatú tanárt. Kosarazott, miközben mi behordtuk az asztalokat. Ez volt Misi. Ekkor láttam először, és meg kell mondom őszintén, hogy nem illett bele a képbe, amit mi, vegyisek a Lovassyról kialakítottunk. Mennyire volt ő formabontó jelenség a gimnáziumban?

I.F.-né: Ez szerintem a fiatal, pályakezdő tanárról helytálló kép, csak egy szempontból nem igaz: ő nem volt vagány. Lehet, hogy vagánynak látszott a kívülálló szemlélő számára, de abszolút nem volt vagány.

A.I.: Ezt pozitív értelemben mondd, vagy mint hiányosságot? Tehát mit jelent nem vagánynak lenni?

I.F.-né: Szerintem lényegében konzervatív értékrendű volt. Nem piált, nem csajozott, nem bulizta át az éjszakákat akkor sem, amikor erre lehetősége lett volna. Nem volt felelőtlen fiatal. Hamar elkötelezte magát a felesége mellett. Legendák szóltak arról, hogy tanítás után rohant a Kállaiba, mert Kati, a felesége kállais volt, és bejáró diák. A lehangoló magatartás képessége is teljesen hiányzott belőle.

A.I.: Gyorsan lett belőle igazgatóhelyettes?

I.F.-né: Azt hiszem, hogy elég hamar, valamikor a nyolcvanas években. Annak ellenére lett helyettes, hogy alapvetően nem tűnt ambiciózus embernek. Csodálkoztam is, amikor elvállalta a megbízott igazgatói feladatot. De akkor is azt éreztem, hogy nagyon erős volt benne a Lovassy iránti elkötelezettség.

A.I.: Még egy pillanatra hadd térjek vissza a helyetességre! Te mit gondolsz, hiszen erről nyilván csak sejtéseid lehetnek, Knoll János miért őt választotta, mit láthatott benne?

I.F.-né: Én nem tudom, de úgy gondolom, hogy ahogyan Misi is nagyon érzékeny ember volt, úgy János is a felszín alatt egy érzékeny ember volt. Tehát rokon volt az érzékenyséjük, és az is rokon volt, hogy Misiben is erős volt a kötelességtudat. Nagyon erősen éreztem benne is azt az attitűdöt, hogy aki élre kerül, annak szolgálnia kell, közvetíteni kell az iskola hagyományos értékrendjét. És hát azt hiszem, János látta benne, hogy jó ember. Ha egy szóval kellene jellemeznem, akkor azt mondanám, hogy Misi jó ember volt.

A.I.: Az számomra soha nem volt kérdéses, hogy ő igazgatóhelyettesnek rendkívüli módon alkalmas. Szerinted helyes döntés volt a részéről, hogy vállalta az igazgatóságot?

I.F.-né: Voltak az iskola jövőjével kapcsolatban elképzelései, erős volt a kötődése, nagy volt a munkabírása. Tehát a látszat ellenére volt benne ambíció, de nem volt törtető. Nincs emlékem arról, hogy átgázolt volna másokon önös céljai elérése érdekében. Úgy gondolom, hogy ha lett volna egy olyan jelölt, akiben ő több lehetőséget lát, mint önmagában, megtámogatta volna. Ebben is volt tehát valami vállalás, ebben is benne volt annak a kötelességtudatnak a megnyilvánulása, amiről beszéltem.

A.I.: Igazgatóság. Ő tényleg elkezdett néhány fontos innovációt. Szerinted mi lett maradandó ebből?

I.F.-né: Talán két dologról kellene beszélnem. Az egyik az értékközvetítés, a Lovassy szellemiségének alakítása-alakulása az ő igazgatósága idején. Figyelmes volt, csendes, megértő. Hagyta az amúgy is döntő többségben szorgalmas és igényes tanárokat dolgozni. És maga is keményen dolgozott. Tudta, hogy a sok tehetséges diák megköveteli tőlünk ezt a tanári magatartásformát. Ebből a szempontból nagyon is koncepciózus volt. Ugyanakkor – és ezt még egyszer mondom – mindezt nagyon csendesen csinálta. A másik dolog könnyebben megfogható. Az ő igazgatósága

idején indult a hatosztályos képzés és a német nemzetiségi tagozat. A testület nagyobbik része egyáltalán nem akarta a négyosztályos struktúra megváltoztatását. Nagyon sokan tartottak attól, hogy a kis és a nagy gyerekek hogyan élnek majd egymás mellett, és többen nem akartak tanítani kisgimnazistákat, hozzá voltak már szokva a nagyokhoz. De aztán megszületett a kompromisszum, elkészítettük a hatosztályos pedagógiai programját. Én ezt nagy értéknek tartottam, és ma vesztésként, beszűkülésként élem meg azt, hogy megszűnt a hatosztályos gimnáziumi képzés.

A.I.: Misi családneve, az Arnhoffer német eredetűt sejtet. Volt benne német identitás? Ezt azért is kérdezem, mert az iskola az ő vezetése alatt fordult erőteljesen a német nyelv irányába.

I.F.-né: A német kisebbségi önkormányzatnak hosszú ideig tagja volt, akkor is, amikor már nem volt igazgató. A német tagozat életre hívása, támogatása is erre vall. A nemzetiségi tagozat is innovatívnak tűnt, és úgy látom, mára ki is forrta magát. Arra biztos te is emlékszel, hogy amikor a német kormány egy nagyszámú támogatása Veszprémben is felhasználható lett volna a nemzetiségi oktatás céljaira, akkor Misi szeretett volna a Lovassy mellé nemzetiségi kollégiumot. Megvolt hozzá a szándék, megvolt hozzá a terv. Én máig nem tudom, hogy az utolsó pillanatban hogyan feneklett meg ez az elgondolás, holott az utolsó pillanatig úgy tűnt, hogy realizálható.

A.I.: Misi aztán nagyon drámai körülmények között nem lett másodszor is igazgató. Szerintem ez neked egy személyes dráma is. Hogyan láttad te ezt akkor?

I.F.-né: Néha szerettem volna, ha egy kicsit erőteljesebb, keményebb kezű, de ezzel együtt azt tapasztaltam, hogy eredményes és jó igazgatója volt a Lovassynak. Még egy ciklusban szerettem volna igazgatni az iskolát, és ezt meg is érdemelte volna. Ehhez megkapta a tantestületi többségi támogatást. A veszprémi képviselőtestületben az én feladatom volt akkor az igazgatóválasztás bizottsági előkészítése. Határozottan emlékszem, hogy az Oktatási Bizottság kilenc tagjából hatan támogattuk Misi a bizottsági meghallgatás során, és ezért ért engem nagyon váratlanul képviselőtársaimnak a döntése, miszerint a másik jelölt kapott bizalmat. Nem fordult elő más esetben az én praxisomban, hogy az Oktatási Bizottság személyi előterjesztését felülbírált volna a képviselőtestület, amihez természetesen joga volt. Engem ez nagyon-nagyon bántott – szakmai és emberi szempontból egyaránt. Én tudtam, hogy Misi milyen érzékeny ember, és nagyon megviselheti ez a kudarc. Nem ezt érdemelte. Nagyon féltettem akkor őt.

A.I.: Én végtelenül becsülöm azt, hogy aztán visszament tanárnak. Az előbb mondtad, hogy a Lovassyhoz erősen kötődött. Ezt nagyon megerősíti ez, hogy nem ment el, nem csapta rá az ajtót a Lovassyra, nem keresett külön utat, hanem ott maradt, és alázattal tanított tovább.

I.F.-né: Szinte mindent elmondtál a kérdésben, amit erről én mondhattam volna. De nagyon szeretném, ha szerepelne ebben a beszélgetésben, hogy ez méltánytalanság volt vele szemben, és akiknek ehhez köze volt, azoknak azzal a tudattal kell élniük, hogy méltánytalanságot követtek el egy értékes emberrel szemben.

A.I.: Milyennek láttad a visszatérte után?

I.F.-né: Amikor Misi „visszajött” tanítani, iszonyúan rossz lelkiállapotban volt. Nagyon-nagyon sebzett ember volt. Én arra is gondoltam, hogy azt tanácsolom neki, menjen el. De nem tettem. Láttam, hogy őrlődik, de tartja magát. Majdnem teljesen bezárkózott, de mi ketten akkor kerültünk még közelebb egymáshoz, hiszen együtt éltük át – ha nem is azonos intenzitással és következményekkel – a kudarcot.

A.I.: Aztán hamarosan elérte a betegség...

I.F.-né: Amikor kiderült a betegsége, nagyon becsültem őt lelki erejéért, hiszen tulajdonképpen csaknem a halála pillanatáig tanított. Ez is mutatja, hogy az életében a hűség, a kötelességtudat milyen fontos volt. Tanítványait is, a gyerekeket is a maga csendes módján nagyon szerette. Nemrég volt éppen egy nyolcvanas években végzett specmatos osztálynak osztálytalálkozója, ott tanítottunk utoljára együtt. Ott egy nagyon jó kép készült Misiről, amit az „öregdiákok” a tablójukra is feltettek. Sugárzik róla a derű, az őszinte és szeretetteljes odafordulás, a figyelem és figyelmesség a tanítványai és kollégái iránt. Ezt a képet őrzöm magamban legszívesebben róla, és ezt veszem elő, ha rá gondolok...

A.I.: Köszönjük el tőle ezzel a képpel.

(HOMONNAI JÁNOS a Lovassy gimnázium hosszú éveken keresztül meghatározó egyénisége. Arnhoffer Mihály igazgatósága alatt Katanics Sándorral együtt helyetteséget vállalt, majd amikor az igazgatóvá választott Katanics Sándor felkérte erre, megmaradt helyettesnek mellette is. Nyugdíjas.)

A.I.: Jancsi, van-e felidézhető első emléked Misiről? Mi a legkorábbi?

H.J.: Van. A TIT részéről én szerveztem a Kis Matematikusok Baráti Körét, és én akkor szinte az összes lovassys matematika tanárt megismertem. Misit is, mert olyan tulajdonságokkal rendelkezett, amit az ember megjegyzett. Egy ilyen szelíd, jóságos, mosolygó ember képe örökké megmarad bennem.

A.I.: Ó elég korán igazgatóhelyettes lett a Lovassyban. Amikor az lett, akkor te már ott voltál?

H.J.: Igen. Én 1981-ben kerültem a Lovassyba, ő pedig 1982-ben lett igazgatóhelyettes, amikor a szakközépiskola kiment.

A.I.: Mivel te is voltál igazgatóhelyettes, érdekes, hogy mit gondolsz erről a szerepről. Milyen egy jó igazgatóhelyettes, és Misi mennyire felelt meg annak, amit te erről gondolsz?

H.J.: Azt gondolom, hogy a jó igazgatóhelyettes mindent csinál és mindenre figyel, amit egy igazgatónak is kellene csinálni, de az igazgató részben reprezentál, kapcsolatokat is tart kifelé, a helyettese pedig a szürke eminenciás. És hát Misi, ő jó igazgatóhelyettes volt, mert neki a Lovassy több volt, mint egy munkahely, ez egy szerelem volt. Egyrészt maga is ott volt diák, és ő annyira hozzánőtt a Lovassyhoz, hogy azt senki más nem tudja felülmúlni. Ráadásul hűséges természetű is volt. Valószínűleg e nélkül is jó igazgatóhelyettes lett volna, de neki ez a szívügye is volt.

A.I.: Amikor Knoll Jancsi bácsi őt kiválasztotta igazgatóhelyettesnek, akkor vajon miért éppen őt választotta? Gondolom, matematikust keresett. És még mit?

H.J.: Abban a kifejezésben, hogy alkalmas, az alkalmazkodókészség is benne van. Misiben elég nagy beleérző képesség volt, nem egy konfliktuskereső típus ő, igyekszik mindig kompromisszumot találni. És hát szerintem János is értékelte azt a kötődést az iskolához, amiről már beszéltem. Misi valóban a legjobb választás volt.

A.I.: Amikor meglehetősen drámai körülmények között végül is Takács Jóska egy belső választáson elbukott, és nem lett igazgató újra, akkor Misi egy évre megbízott igazgató lett. Ez gondolkodási idő volt

mindenkinek, Misinek is, tantestületnek is, fenntartónak is. Te akkor mit gondoltál, helyes volt, hogy ő ezt elvállalta?

H.J.: Szerintem nagyon jól tette, hogy elvállalta, mert ő jelentette a kontinuitást ebben a kavargásban a teljes csere közepette, hiszen éppen akkor Kapor Edit (A másik igazgatóhelyettes. A.I.) is elment nyugdíjba. És hát ebben a helyzetben Misi az összes tudásával, az összes helyismeretével jelentette a folyamatosságot. És az oktatásirányítók is jól döntöttek, mert akkor itt hirtelen annyi ember megsértődött, hogy a maga nyugodt természetével Misi az egész helyzetre mérséklően hatott. Nagyon jól tette, hogy elvállalta.

A.I.: Aztán az egy év leteltével Misi már öt évre újra igazgató lett. És te lettél mellette az egyik igazgatóhelyettes. Ez hogy történt? Misi válaszolt?

H.J.: Volt egy szűkebb kör, aki számításba jöhetett. Nem tudom pontosan, hogy ez hogyan állt össze, valószínűleg sokan próbáltak sügni is Misinek, de biztos vagyok benne, hogy neki megvoltak a maga elképzelései. De a tantestületet azért így is megszavaztatta, és a döntését csak akkor tekintette véglegesnek, amikor azt a kollégák többsége is jóváhagyta.

A.I.: Te Misit éveken át nagyon közelről láttad. Milyen igazgató volt?

H.J.: Én emberként és tanárként is nagyon kedveltem Misit. Most így eszembe jut az a helyzet, amikor a pedagógiai programot kellett csinálni. Ennek voltak részei, amiket az igazgató írt, elsősorban a nevelési elvekkel kapcsolatban. Ezt Misi nagyon komolyan vette, össze akarta foglalni azokat az értékeket, amelyek szerint a gyerekeket neveljük. És teleírta ezt a fejezetet olyan fogalmakkal, mint jóság meg becsületesség, mert ő ilyen volt, ilyen szelíd, jó ember, aki azt szerette volna, ha a többi ember is ezeket a nemes tulajdonságokat itt viseli a hajtókáján. De befelé fordulónak is érzem, nem nyílt meg, nem sokat árult el magáról. Ez igaz volt a magánéletére is, de az intézményvezetőre is. Ő egy ilyen – lehet, hogy a sváb szülőktől való tulajdonságok jelentek meg – hallatlanul takarékos egy fickó volt. Dolgozatot úgy íratott, hogy kettévágta az A/4-es papírt, A/5-ösöket csinált belőle, és azokat osztotta ki. De ő is. A legkisebb papírfecnit sem dobta el, hanem kis bolha betűkkel teleírta őket.

A.I.: Jancsi, azt, amit most így elmondtál, inkább a javára írod, vagy ez egy igazgató esetében inkább hiányosság?

H.J.: A takarékoság az egy erény. Én inkább azt láttam nagyon nagy problémának, hogy kiélezettebb helyzetben sem emelte fel a hangját, nem állt a sarkára, nem döntött határozottan. Mondok egy példát. Akkoriban kezdett kialakulni a tankönyvpiac. Amikor a tankönyvből üzlet lett, az új kiadók már nem versenyeztek egymással abban, hogy ki fizet többet az iskolai árusításért. A kolléganő, aki ezt addig csinálta, egy szempillantás alatt felmérte, hogy ez neki többé nem üzlet. Megmondta, hogy ezt ő nem csinálja. Misi ezt a maga módján tudomásul vette, és nem szólt senkinek se, hanem bent maradt, és elkezdte a rubrikákat töltögetni. Én mondtam, hogy ne haragudj, Mihály, de a hétszázát neki, hát ez nem az iskola igazgatójának a feladata, hát drágább ennél a te időd. Szóval nem volt határozott kiállás azokban az esetekben sem, amikor azért indokolt lett volna.

A.I.: Nem lehet, hogy ő túl jó ember volt a vezetői szerephez?

H.J.: Ehhez valóban túl jó ember volt. És nagyon nehezen viselte a konfliktusokat.

A.I.: Vívódó típus volt?

H.J.: Befelé élt.

A.I.: Nyilván azt is befelé élte meg, hogy aztán a fenntartó őt nem választotta meg újra igazgatónak. Te mit gondoltál akkor erről?

H.J.: Akkor én voltam az iskolai szavazást lebonyolító bizottság elnöke, és láttam, hogyan haladnak a dolgok. Fej fej mellett. Az biztos, hogy Katanics Sanyi azért erősen lobbizott. Misi nem, ő csak úgy hagyta a dolgokat. De hát ez nem az iskolánál dőlt el, hanem az önkormányzatnál.

A.I.: Neked volt erről véleményed?

H.J.: Hát nézd. Én Misi-re számítottam. Én Misi-re számítottam, mert úgy gondoltam, hogy továbbra is ő képviseli a kontinuitást. Katanics Sanyiról azt gondoltam, hogy meglehetősen kevés tapasztalattal rendelkezik, nem úgy veszprémi, mint Misi. De – hogy mondjam – nem sokáig tartott az én elbizonytalanodásom, mert Sanyi Misihez képest sokkal határozottabb vezetői adottságokkal rendelkezett. Ő sokkal jobban kézben tartotta az iskolát, és noha Misi idejében is történtek jelentős dolgok, de Katanics menedzser alkata sokkal több hasznot hozott a Lovassy gimnáziumnak, mint Misi csendessége.

A.I.: Hogyan viselte ő ezt? Hogyan lehetett ezután másnap bemenni az iskolába a kollégák, a diákok közé?

H.J.: Aznap, amikor az önkormányzati döntés megszületett, délután lett volna egy munkaközösség-vezetői értekezlet. Erre Misi nem jött el, bár ő hívta össze. Mivel Misi nagyon kötelességtudó ember volt, számomra ez mutatta leginkább, hogy mennyire elkeseredett. Valahol akkor egy nagyon keserű ember lett Misi.

A.I.: Ez érződött az utolsó évein? Milyen volt a Lovassyban töltött utolsó évei alatt?

H.J.: Talán ebben is egy kicsit megkeseredett volt. De voltak mindig emberek, akik mellette álltak, talán most nem is a nevek a fontosak, inkább a tény, hogy amikor már nem volt igazgató, akkor is voltak, akikhez bizalommal fordulhatott. Azt hiszem, egy idő után én már nem tartoztam ezek közé. Misi, úgy érzem, egy kicsit neheztelt rám, hogy Katanics Sanyi mellett is elvállaltam az igazgatóhelyetteséget.

A.I.: Ezzel együtt a temetésén a Lovassy nevében te mondtad az elkészítő beszédet. Hivatali kötelesség volt ez akkor neked, vagy belülről fakadt?

H.J.: Is-is. Emlékszem, akkoriban szóba jöttek mások is, de aztán úgy alakult, hogy az iskola nevében „hivatalviselő” búcsúzzon. Másrészt viszont mi voltunk annyira jóban, négy egymás mellett töltött év után volt annyira személyes a viszonyunk, hogy úgy éreztem, ennyivel tartozom a Lovassynak is és Misinek is.

A.I.: Ez talán az utolsó kérdés. Ha Misi nem lett volna a Lovassy igazgatója, nem lett volna soha, akkor most mennyire lenne más a gimnázium? Más szóval: miben látod te az ő igazgatói, emberi jelenlétének a maradandóságát?

H.J.: Hát ez a legnehezebb kérdés ma délután. Egyrészt azt gondolom, hogy az élet megadta neki azt a lehetőséget, hogy a szeretett iskolájában egyszer ő legyen az első számú ember. És ő igyekezett is a maga módján az iskolát gyarapítani, anyagi, szellemi értelemben egyaránt. Talán voltak tervei, amiket nem tudott megvalósítani, de a maga csendes módján mindig elkötelezetten képviselte a Lovassyt, a tetőtér ügyét, a német tagozatot. De hát nemcsak ilyesmi a maradandóság. Hanem az is, hogy hogyan tudott sugározni bizonyos értékeket, mint a becsület, a hűség, a szorgalom, a megbízhatóság. Abban biztos vagyok, hogy akik abban az időben jártak a Lovassyba, azok sokmindent megőriztek az ő értékeiből. Emlékszem, egyszer egy értekezleten Lukács Mari odasúgta nekem: azért ez egy jó ember. És én azt hiszem, hogy ez sokakban megmaradt.

(BÉKEFI ZSUZSA, a Lovassy életét tartósan meghatározó matematika munkaközösség vezetője, Arnhoffer Mihály egyik legközvetlenebb szakmai munkatársa. Nyugdíjas.)

A.I.: Zsuzsa, lehet, hogy tévedek, de nekem a matematika munkaközösség mindig egy nagyon hierarchikus közösségnek tűnt. Tévedek ebben? És Misinek, amikor fiatal tanár volt, hogy sikerült a beilleszkedés, mennyire gyorsan tudott belülré kerülni?

B.Zs.: Nagyon érdekes most, amit mondott, hogy kívülről nézve hierarchikusnak látta. Én nem érzem annak, de voltak természetesen életkor- és tapasztalatbeli különbségek a matematikai munkaközösségen belül, ami, gondolom, máshol is megvolt, és az biztos, hogy a legnagyobb szakmai tekintélynek Knoll János számított. Misi, ő ebben az iskolában érettségizett még a régi épületben, és az biztos, hogy egy olyan jellegű kapcsolatot éreztem én akkor, hogy János több volt Misi számára, mint szakmai előjárója. Volt egyfajta apa-fiú kapcsolat, én úgy éreztem. Én mindig úgy éreztem, hogy János nagyon nagy bizalommal volt Misi irányába, és Misi nem játszotta el ezt a bizalmat, hanem inspiráció volt ez az ő pályáján. Amikor Misi kezdő tanárként idekerült, a fél osztály, a lányok szerelmesek voltak belé. Ne felejtjük el, hogy a 70-es években azért nagyon szigorú előírások voltak a tanárok részéről, és Misi fiatal tanárként farmernadrágban jött, Beatles-frizurája volt, tehát úgy nézett ki, ahogy a legtöbb diáknak sem volt szabad akkor kinézni, hiszen a diákoknak köpenyben kellett járni, és néha még abba is beleszólt az iskola, hogy milyen frizurájuk legyen.

A.I.: Imre Verának mondtam, hogy én a fiatal Misit vagánynak láttam. Vera azt mondta: éppen hogy nem volt vagány. Maga szerint?

B.Zs.: Én talán nem mondanám ki ezt a szót, hogy vagány, bár annak a kornak a gyermeke volt. De a külsejével ellentétben ő nagyon szolid gondolkodású volt. A vagány, az szembemegy egy csoporttal, amit meg is fogalmaz, ő nem így harcolt a saját korosztálya érdekeiért és fiatal tanárként a diákok érdekeiért, hanem a maga csendes modorában. De biztos vagyok benne, hogy nagyon közel állt a tanítványaihoz. Sportolt, volt itt egy kis fotólaborja, ezt is tanította a gyerekeknek, így aztán ő megértette a hetvenes évek közepén a lázongó ifjúságot, a március 15-én Petőfit szavalva, nemzetiszín zászlóval kivonuló ifjúságot. Ha ő nem lett volna itt ebben az iskolában, akkor lehet, hogy ezeknek a gyerekeknek sokkal súlyosabb büntetéssel kellett volna számolniuk. Azt hiszem, abban Misinek is szerepe volt, hogy aztán csak az emlékművet pakolták át, de a gyerekek maradtak.

A.I.: Azt a szót használta az előbb, hogy harcolt. Harcos típus volt?

B.Zs.: Nem. Ő soha nem volt harsány, azt hiszem, hogy az alkatából eredt, hogy nem vitte kenyértörésig a dolgokat. Én nem tudok olyan diákról, akit szidott volna a tanáriban, hogy panaszkodott volna gyerekekre, nem emlékszem kollégák között lefolytatott harcos vitákra sem, biztos vagyok benne, hogy ő nagyon kompromisszumkész ember volt, de ugyanakkor nagyon erős belső értékek szerint dolgozott. Ezzel együtt, amit ő értéknek tartott, azt nem akarta feltétlenül rátukmálni másokra.

A.I.: Az egy nagyon érdekes motívum, amit Knoll Jancsi bácsiról és Misiről mondott, az, hogy volt köztük egyfajta apa-fiú kapcsolat. Azért ez mindig egy kölcsönös választás. Milyen alapon alakulhatott ki ez a különleges emberi viszony?

B.Zs.: Szerintem azon az alapon, hogy Misi ide visszajött. Valószínűleg diákként is mint jó matematikust ismerhette őt János, és nagyon örült annak, hogy ez a jó matematikus gyerek tanárként visszatért. És nagyon különös, mert Misinek az osztályfőnöke Bácskai Éva néni volt, aki nagyon sokáig egy meghatározó egyénisége volt a Lovassy tantestületének. Köztük is megvolt ez a nagyon komoly és mély, nem is annyira tanár és diák, hanem inkább anya és fia kapcsolat. Szerintem az onnan ered, hogy nagyon korán megismerték egymást, és azokat az értékeket, amelyeket közösen kialakítottak, azokat Misi tovább tudta vinni.

A.I.: Következett ebből az, hogy őbelőle aztán igazgatóhelyettes lett itt a Lovassyban?

B.Zs.: Szerintem igen, mert a Jánossal való kölcsönös bizalomra épülő kapcsolatból eredezhetett az is, hogy ő KISZ tanácsadó tanár lett, aztán amikor az első saját osztályát elballagtatta, már nem ment vissza osztályfőnöknek, hanem igazgatóhelyettes lett belőle. És hát abból, hogy ő az iskolát annyira jól ismerte, őt is sokan ismerték, sok régi tanárral volt nagyon szép emberi kapcsolata, ebből egyenes út vezetett oda, hogy amikor a szakközépiskola elment a Lovassyból, akkor Knoll János őt kérte fel igazgatóhelyettesnek.

A.I.: Amikor én kezdő lovassys tanár lettem, akkor ő már igazgatóhelyettes volt. Nekem akkor az volt a határozott benyomásom, hogy ő abban a szerepben nagyon a helyén volt. Mitől lett ő annyira alkalmas igazgatóhelyettes?

B.Zs.: Az egyik az, amit már érintettünk: a kötődése a városhoz és az iskolához. Mint KISZ tanácsadó tanárnak az iskolán kívül is nagyon sok szervezett jó kapcsolata volt, és ebből az iskola csak profitált. És az nagyon fontos volt, hogy Jánossal megvolt köztük ez a bizalmi, jó viszony. Ő matematika szakos tanárként tudott struktúrákban gondolkodni. Én soha nem hallottam a Lovassy gimnázium igazgatása részéről, hogy azért nem lehet csoportot bontani vagy a gyerekeknek kedvezőbb órarendet készíteni, mert nincs megfelelő terembeosztás vagy órarend.

A.I.: Nekem úgy tűnt, hogy ő a maga lassú, tempós módján bihetetlenül körültekintő volt, precíz és alapos.

B.Zs.: Ez teljesen így is volt. Akikkel csoportbontásban tanítottak, ők is azt mondták, hogy nagyon-nagyon precíz és pontos volt, de ha meg is voltak a határozott elképzelései, a gyerekekre is mindig odafigyelt. Tehát nem professzorkodott a katedránál, hanem arra figyelt, hogy a diákok mit bírnak el. De azért azt, ami az ő elképzelése volt, ha lassan is, komótosan is, de mindig elvégezte.

A.I.: Amikor Takács Jósikáról kiderült, hogy nem lesz belőle másodszor igazgató, akkor Misinek meg kellett tennie azt a nem is kicsi lépést, ami a második ember szerepét az első ember szerepétől elválasztja. És ő megtette ezt a lépést. Maga akkor mit gondolt erről?

B.Zs.: Hát, hogyha így döntött, akkor ő biztos körültekintően döntött. De azt ne felejtjük el, hogy egy nagyon nehéz időszak követte az ő döntését, jött a rendszerváltás, minden képlékenyvé vált, a törvények is, és nagyon nagy pezsgés volt országosan is az iskolák körül. Nagy viták folytak a nyolcosztályos, a hatosztályos, a négyosztályos gimnázium körül, és biztos vagyok benne, hogy Misinek is volt erről helyettesként is elképzelése.

A.I.: Ha itt tartunk. Szusza mit gondol az ő igazgatói munkásságában értéknek, maradandónak?

B.Zs.: Ne felejtjük el, hogy a társadalmi változások az iskolán belül is változásokat hoztak létre, például a nyelvtanulás sokkal jobban a középpontba került, a csoportbontások is változtak, és a tantestület létszámának robbanásszerű változása is erre az időszakra esett. És akkoriban kellett az iskola tetőszerkezetének a javítását is menedzselnie, amiből végül a tetőtér lett. Ez műszaki problémának tűnhet, de mégiscsak egy olyan változás, ami szerintem jó lett.

A.I.: Hatosztályos gimnázium...

B.Zs.: A hatosztályos gimnáziumot az ő matematikatanári közössége nem támogatta teljes mellbedobással. Misi a nyolcosztályos gimnáziumot szerette volna, és hát a matematikatanárok közül nagyon sokan mondtuk azt, hogy amihez mi értünk, az a gimnáziumi korosztály, és hivatkoztunk arra, hogy ez egy egészen más minőségű tanári tapasztalatot kíván, és mi nem vagyunk ehhez eléggé jók. Mindenesetre a hatosztályos született meg kompromisszumként, és nem úgy, hogy minden osztály át fog alakulni. Ezt aztán el tudtuk fogadni, de elég sok problémát jelentett a kicsiknek az integrálása ebbe az iskolába.

A.I.: Egy másik címszó. Német nemzetiségi tagozat...

B.Zs.: Ebben is nagyon sok vitánk volt. Volt olyan érzés bennünk, matematikatanárokból, hogy a beiskolázásnál minél szélesebb a kínálat, annál többfelé mennek a legokosabb gyerekek, és nem biztos, hogy a matematika tagozatra jutnak be azok, akik a képességeik szerint oda valók lennének. Én ma már azt mondom, hogy örülök neki, hogy a Lovassyban létrejött és megmaradt a német nemzetiségi tagozat. Nagyon szépen feltöltődött tartalommal, és nagyon jónak tartjuk, hogy sok német nemzetiségire járó diák a matematikát az utolsó két évben emelt szinten tanulja. És az iskola első Pedagógiai programja, ami sok tanár- és diákérdeket vett figyelembe, az is az ő igazgatása alatt jött létre.

A.I.: Ami csonka maradt, és itt egy nagyon kényes és drámai ponthoz érkeztünk Misi élettörténetében. Imre Verával is beszéltem erről, és ő azt mondta, hogy Misit egy nagy méltánytalanság érte, és akiknek ebben szerepük volt, azoknak életük végéig együtt kell élniük azzal a tudattal, hogy ezt ők tették. Mit gondol erről, Zsuzsa?

B.Zs.: Engem az az időszak, amikor kiderült, hogy Misit az önkormányzat nem támogatja, nagyon mellbevágott. Úgy éreztem, hogy ezt Misi személyesen nem érdemelte ki, és az iskola fejlődését is vissza fogja vetni, mert az önkormányzati döntést egy kívülről jövő, durva beavatkozásként éltem át akkor. Én kétségbe voltam esve, megmondom őszintén, és nem gondoltam azt, hogy az új igazgató, aki előtte helyettese volt Misinek – mindenki tudja, hogy Katanics Sanyiról van szó –, hogy ő az iskola érdekeit fogja elsősorban képviselni. Megmondom őszintén, hogy ezek a várakozásaim egyáltalán nem igazolódtak, kellemesen csalódtam, mert mihelyt Sanyi megkapta az igazgatói széket, teljes egészében azon munkálkodott, hogy az iskola maradjon sikeres. Tehát soha nem azt vettem észre, hogy az egyéni karrierjének az építésére használja fel a már akkor is meglévő kapcsolatrendszerét, hanem az iskola érdekében. Egészen más típusú ember Misi és Sanyi, és nemcsak a korosztály tekintetében. Sanyi körül mindig minden izzik, és amire nem gondoltam volna az előző időszakban, hogy Sanyi megtanulja a vitáknak a kezelését, hogy kompromisszumkész lesz ő is, meghallgat embereket, és ilyen szempontból ez nekem kellemes csalódás volt.

A.I.: Misi akkor több szempontból is válságot élt meg. Hogyan látták közélről ott a szakmai közösség tagjaként: hogyan tudott megbirkózni ezzel a rettenetesen nagy emberi teherrel?

B.Zs.: Én nagyon örültem neki, hogy vállalta, hogy a matematika tagozaton folytassa. Én úgy gondolom, hogy jól döntött, hogy igen, teljes egészében vissza akart térni, osztályfőnökséget is vállalt, a matematika tagozaton is vállalt munkát, és amellet a fizikát is, tehát minden olyan terhet felvállalt, amit a kezdő tanárok is megkaptak. Én úgy éreztem, hogy az életének ebben a válságos időszakában ez segítség volt a számára. Az iskolai munkájában, a diákokkal való kapcsolatában, a kollégákkal való kapcsolatában ez egyáltalán nem látszott.

A.I.: Akkor már nagyon beteg volt.

B.Zs.: Igen, ezzel közeledünk sajnos a betegségéhez is. Én tanítottam egy olyan osztályban, ahol ő is tanár volt. Nem tudták a gyerekek, hogy ő milyen beteg. Tehát amikor ő bement az órájára és tanított, már a betegsége idején is, semmit nem terhelte rá a tanítványaira, és biztos vagyok benne, hogy nem is ment volna be arra az órára, hogy ha ő nem lett volna száz százalékgig biztos abban, hogy meg tudja tartani az órákat.

A.I.: A betegség lett végül talán Misi személyes szenvedéstörténete, egyfajta passió, talán lehet ezt a kifejezést használni. A szenvedés nagyon megváltoztatja az embert, néha még gazdagítja is. Misit megváltoztatta-e a szenvedés? Milyen embertől köszöntünk el?

B.Zs.: Én csak azt tudom mondani, hogy egy jó ember volt. Amikor elköszöntünk tőle, és azóta is ez jut csak mindig eszembe, hogy Misi egy jó ember volt.